

วิวัฒนาการทางการเมืองการปกครองของไทย

อ. สุทัศน์ ภูมิรัตนจิรินทร์
โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา

สมัยสุโขทัย

ลักษณะการปกครองจะเป็นแบบ “บิดาปกครองบุตร” คือ พระมหากษัตริย์จะถือพระองค์ เป็นพ่อของราษฎรมีหน้าที่ให้ความคุ้มครอง ป้องกัน และส่งเสริมความสมบูรณ์พูนสุขให้ราษฎร ส่วนการจัดการปกครองอาณาจักรสุโขทัย แบ่งการปกครอง ดังนี้

1. การปกครองราชธานี พระมหากษัตริย์ดำเนินการปกครองเอง และเป็นศูนย์กลางการปกครองอำนาจการวินิจฉัยสั่งการอยู่ที่เมืองหลวง

2. การปกครองส่วนภูมิภาค แบ่งหัวเมืองการปกครองออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. หัวเมืองชั้นใน ได้แก่ เมืองหน้าด่าน หรือเมืองลูกหลวง จัดเป็นเมืองในเขตรอบพระราชธานี 4 ด้าน คือ เมืองศรีสัชนาลัย (สวรรคโลก) สองแคว (พิษณุโลก) สระหลวง (พิจิตร) ชากังราว (กำแพงเพชร)

2. หัวเมืองชั้นนอก หรือเมืองพระยามหานคร ที่มีผู้ปกครองดูแลที่ขึ้นตรงต่อสุโขทัย แต่อยู่ไกลออกไป เช่น เมืองแพรก (สุพรรณบุรี) อุทอง (สุพรรณบุรี) ราชบุรี ตะนาวศรี แพร่ หล่มสัก เพชรบูรณ์ ศรีเทพเมือง

3. ประเทศราช ส่วนใหญ่เป็นเมืองที่ชาวต่างชาติ ต่างภาษา ต่างวัฒนธรรม มีกษัตริย์ปกครองแต่ขึ้นกับสุโขทัยในฐานะประเทศราช เช่น นครศรีธรรมราช ยะโฮว์ ทวาย เมะตะมะ หงสาวดี น่าน เวียงจันทน์

สมัยอยุธยา

การปกครองในสมัยอยุธยาเป็นระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ โดยได้รับอิทธิพลมาจากขอมและอินเดีย เป็นการปกครองแบบทาสีทรี หรือเทวราชา หรือสมมติเทพ ซึ่งถือว่าพระมหากษัตริย์เป็นเสมือนเจ้าชีวิต การจัดการปกครองในสมัยอยุธยา แบ่งออกได้ 3 สมัยคือ

1. สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (อู่ทอง) แบ่งการปกครอง คือ

- การปกครองส่วนกลาง หรือราชธานี จัดการปกครองแบบจตุสดมภ์ ตามอิทธิพลของขอมคือ

1. เวียง รับผิดชอบด้านรักษาความสงบเรียบร้อย และปราบปรามโจรผู้ร้าย
2. วัง มีหน้าที่เกี่ยวกับราชสำนัก การยุติธรรม และตัดสินคดีต่างๆ
3. คลัง ดูแลด้านงานคลังมหาสมบัติ การค้า และภาษีต่างๆ
4. นา รับผิดชอบเกี่ยวกับด้านการเกษตร

- การปกครองส่วนภูมิภาค แบ่งการปกครองออกเป็น 4 ส่วน คือ

1. เมืองหน้าด่าน สำหรับป้องกันราชธานี 4 ทิศ คือ ลพบุรี นครนายก พระประแดง และสุพรรณบุรี

2. หัวเมืองชั้นใน เป็นเมืองที่เรียงรายตามระยะทางคมนาคม สามารถติดต่อกับราชธานีได้ภายใน 2 วัน เช่น สิงห์บุรี ปราจีนบุรี ชลบุรี เพชรบุรี ราชบุรี เป็นต้น

3. หัวเมืองชั้นนอก หรือเมืองพระยามหานคร ได้แก่ เมืองที่อยู่ไกลออกไปตามทิศต่างๆ เช่น ไคราช จันทบุรี นครศรีธรรมราช ตะนาวศรี ฯลฯ เมืองเหล่านี้กษัตริย์จะส่งขุนนางที่ไว้วางพระทัยไปปกครอง

4. หัวเมืองประเทศราช ได้แก่ มะละกา ยะโฮร์

2. สมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ได้มีการปรับปรุงการปกครองครั้งใหญ่และใช้มาจนสิ้นสมัยอยุธยา การปรับปรุงการปกครองที่สำคัญ มีดังนี้

1. แบ่งแยกการปกครองออกเป็น 2 ฝ่าย คือ

1.1 การปกครองฝ่ายพลเรือน มีสมุหนายกเป็นหัวหน้า

1.2 การปกครองฝ่ายทหาร มีสมุหกลาโหมเป็นหัวหน้า

2. ยกเลิกเมืองหน้าด่านและการส่งพระราชวงศ์ไปปกครอง โดยแต่งตั้งขุนนางไปปกครอง

3. จัดลำดับหัวเมืองชั้นนอก เป็นหัวเมืองเอก โท ตริ ตามลำดับความสำคัญโดยส่งขุนนางไปปกครอง

4. หัวเมืองชั้นในมีฐานะเป็นเมืองจัตวาขึ้นตรงต่อราชธานีเรียกผู้ปกครองว่า “ผู้รั้ง”

5. จัดวางระเบียบเกี่ยวกับการกำหนดศักดินา ตำแหน่ง ขศ และราชทินนามสำหรับบุคคลที่จะเข้ารับราชการ

3. สมัยพระเพทราชา มีการเปลี่ยนแปลงจากสมัยพระบรมไตรโลกนาถเล็กน้อย โดยเปลี่ยนระบบการควบคุมอำนาจทางทหารฝ่ายเดียวไปเป็นแบบคานอำนาจสองฝ่าย ได้แก่ สมุหนายกควบคุมดูแลหัวเมืองทางเหนือ สมุหกลาโหมดูแลหัวเมืองทางใต้ ทั้งฝ่ายทหารและฝ่ายพลเรือน

การปกครองสมัยธนบุรี ยังคงปกครองตามแบบอย่างสมัยอยุธยาเป็นหลัก

การปกครองสมัยรัตนโกสินทร์แบ่งได้ 3 สมัย ดังนี้

1. การปกครองสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ก่อนการปฏิรูปการปกครองในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ยังคงยึดหลักตามแบบอย่างในสมัยอยุธยา แต่ความเป็นสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของพระมหากษัตริย์ลดลง

2. การปฏิรูปการปกครองในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

สาเหตุการปฏิรูปการปกครอง

1. เพื่อป้องกันลัทธิจักรวรรดินิยม
2. เพื่อพัฒนาประเทศตามแบบอย่างอารยประเทศ
3. เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
4. เพื่อรักษาความอยู่รอดและรักษาเอกราชให้มั่นคง

การปฏิรูปการปกครอง

1. การปรับปรุงการบริหารราชการส่วนกลาง

- 1.1 ยกเลิกตำแหน่งสมุหนายก สมุหกลาโหม และตำแหน่งจตุสดมภ์
- 1.2 จัดตั้งกระทรวงขึ้นทั้งหมด 12 กระทรวง เมื่อ พ.ศ. 2435 คือ
 - 1) มหาดไทย บังคับบัญชาหัวเมืองฝ่ายเหนือ และเมืองลาว
 - 2) กลาโหม บังคับบัญชาหัวเมืองฝ่ายใต้ หัวเมืองฝ่ายตะวันออกและเมืองมลายา
 - 3) ต่างประเทศ จัดการเกี่ยวกับการต่างประเทศ
 - 4) วัง กิจการในพระราชวัง
 - 5) เมืองหรือนครบาล จัดการเกี่ยวกับเรื่องตำรวจและราชทัณฑ์
 - 6) เกษตรธิการ ว่าการเกี่ยวกับการเพาะปลูก เหมือนแร่ ป่าไม้

- 7) คลัง ว่าการภาษีอากรและงบประมาณแผ่นดิน
- 8) ยุติธรรม จัดการเรื่องชำระคดีและการศาล
- 9) ยุทธนาธิการ จัดการเกี่ยวกับเรื่องการทหาร
- 10) ธรรมการ ว่าการเรื่องการศึกษา การสาธารณสุข และสงฆ์
- 11) โยธาธิการ ว่าด้วยเรื่องการก่อสร้าง ถนน คลอง การช่าง ไปรษณีย์ โทรเลข รถไฟ
- 12) มุรธาธิการ เกี่ยวกับการรักษาตราแผ่นดิน และระเบียบสารบรรณ

1.3 ตั้งสภาที่ปรึกษาในพระองค์ ซึ่งต่อมาเปลี่ยนเป็น “รัฐมนตรีสภา” ประกอบด้วยเสนาบดี หรือผู้แทนแต่งตั้งรวมกันไม่น้อยกว่า 12 คน จุดประสงค์เพื่อให้เป็นที่ปรึกษาและคอยทัดทานอำนาจพระมหากษัตริย์

1.4 ตั้งองคมนตรีสภา ซึ่งประกอบด้วยสมาชิก มีทั้งสามัญชน ขุนนางระดับต่างๆ และพระราชวงศ์ องคมนตรีสภานี้มีฐานะรองจากรัฐมนตรีสภา เพราะข้อความที่ปรึกษ และตกลงกันในองคมนตรีสภาแล้วจะต้องนำเข้าไปที่ประชุมรัฐมนตรีสภาแล้วจึงจะเสนอเสนาบดีกระทรวงต่างๆ

2. การปรับปรุงการปกครองส่วนภูมิภาค ขุนหัวเมืองชั้นใน หัวเมืองชั้นนอก และหัวเมืองประเทศราช โดยให้จัดการปกครองแบบเทศาภิบาล โดยแบ่งการปกครองท้องที่ต่างๆ ออกเป็นหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ เมือง (จังหวัด) และมณฑล โดยส่งข้าราชการจากส่วนกลางไปปกครอง

3. การปรับปรุงการปกครองส่วนท้องถิ่น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงจัดให้มีการบริหารงานราชการส่วนท้องถิ่นในรูปสุขาภิบาล ซึ่งมีหน้าที่คล้ายเทศบาลในปัจจุบัน ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2440 โดยโปรดเกล้าฯ ให้ตรา พ.ร.บ. สุขาภิบาลกรุงเทพฯ ร.ศ.16 (พ.ศ.2444) ขึ้นบังคับใช้ในกรุงเทพฯ ต่อมาได้ย้ายไปที่ท่าฉลอม พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้ตรา พ.ร.บ. สุขาภิบาล พ.ศ. 2448

3. การปกครองในระบอบประชาธิปไตย

สาเหตุการปฏิวัติการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475

1. อิทธิพลแนวความคิดประชาธิปไตย ซึ่งได้รับจากประเทศตะวันตก
2. นักเรียนไทยที่ไปศึกษาในประเทศตะวันตกต้องการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นแบบประชาธิปไตย
3. รัฐบาลไม่สามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจที่ตกต่ำได้

คณะราษฎรประกอบด้วย ทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ ตำรวจ และพลเรือน ซึ่งมีพันเอกพระพลพลพยุหเสนา เป็นหัวหน้าฯ และนายปรีดี พนมยงค์ เป็นเลขาฯ ได้ปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นผลสำเร็จเช้าตรู่วันที่ 24 มิถุนายน 2475

ผลการเปลี่ยนแปลงการปกครอง มีสาระสำคัญดังนี้

1. ยกเลิกการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เปลี่ยนมาเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
2. มีกฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด และเป็นหลักในการปกครองประเทศ
3. พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชฐานะและพระราชอำนาจตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ โดยพระองค์ทรงเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยโดยทางอ้อม 3 ทาง คือ
 - 1) อำนาจอธิปไตย ผ่านทางรัฐสภา
 - 2) อำนาจบริหาร ผ่านทางคณะรัฐมนตรี
 - 3) อำนาจตุลาการ ผ่านทางศาลยุติธรรม
4. มีการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ออกเป็น 3 ส่วน คือ
 - 1) ส่วนกลาง ได้แก่ กระทรวง ทบวง กรม
 - 2) ส่วนภูมิภาค ได้แก่ จังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน
 - 3) ส่วนท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด เมืองพัทยา และกรุงเทพมหานคร

การปกครองแบบประชาธิปไตยของไทยในปัจจุบัน

ปัจจุบันประเทศไทยปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ

พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์

1. พระราชอำนาจในการยับยั้งพระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) หรือกฎหมายที่นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย
2. พระราชอำนาจในการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน
3. พระราชอำนาจในการแต่งตั้งคณะองคมนตรี ซึ่งประกอบไปด้วยประธานองคมนตรี 1 คน และองคมนตรีอื่นอีกไม่เกิน 18 คน มีหน้าที่ถวายความเห็นต่อพระมหากษัตริย์ในพระราชกรณียกิจทั้งปวงที่พระมหากษัตริย์ทรงปรึกษา
4. พระราชอำนาจในการสถาปนาฐานันดรศักดิ์ และพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์

สิทธิของพระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตย

1. สิทธิที่จะพระราชทานคำแนะนำตักเตือน แก่รัฐบาล รัฐสภา ศาล หรือองค์กรอื่นๆ ที่ทรงเห็นว่าเกิดผลเสียหายแก่บ้านเมือง

2. สิทธิที่ทรงจะได้รับรู้เรื่องราวต่างๆ ในฐานะที่ทรงดำรงตำแหน่งพระประมุขของประเทศ

3. สิทธิที่จะพระราชทานคำปรึกษาหารือ ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีมีปัญหาเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน อาจนำปัญหาขึ้นทูลเกล้าฯ เพื่อขอพระราชทานคำปรึกษาได้

4. สิทธิที่จะพระราชทานการสนับสนุนการกระทำ หรือกิจการใดๆ ของรัฐหรือเอกชนได้ หากพระองค์ทรงเห็นว่ากิจการนั้นๆ เป็นประโยชน์ต่อบ้านเมือง

พระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์

1. พิธีการและศาสนา
2. สงเคราะห์ประชาชน
3. พัฒนาสังคม
4. การเมืองการปกครอง

บทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์

1. ทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน
2. ทรงเป็นสัญลักษณ์แห่งความต่อเนื่องของชาติ
3. ทรงเป็นพุทธมามกะและอัครศาสนูปถัมภก
4. ทรงส่งเสริมความมั่นคงของประเทศ
5. ทรงแก้ไขวิกฤตการณ์ที่ร้ายแรงในประเทศ
6. ทรงมีส่วนเสริมสร้างสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศ
7. ทรงมีส่วนเกื้อหนุนระบอบประชาธิปไตย
8. ทรงเป็นผู้นำในการพัฒนาและปฏิรูปเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ
9. ทรงเป็นพลังในการสร้างขวัญและกำลังใจของประชาชน

รัฐสภาของไทย แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. วุฒิสภา
2. สภาผู้แทนราษฎร

วุฒิสภา

1. มีจำนวนสมาชิก 200 คน
2. มาจาก การเลือกตั้งของประชาชน
3. มีวาระ 6 ปี

คุณสมบัติของวุฒิสภา

1. สัญชาติไทยโดยกำเนิด
2. อายุไม่ต่ำกว่า 40 ปีบริบูรณ์
3. มีการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาหรือเทียบเท่า
4. ไม่สังกัดพรรคการเมือง
5. ไม่เป็นข้าราชการประจำ
6. ไม่เป็นผู้รับสัมปทานประเภทผูกขาดจากรัฐ

อำนาจหน้าที่ของวุฒิสภา

1. กลั่นกรองกฎหมายที่มาจากสภาผู้แทนราษฎร
2. ควบคุมฝ่ายบริหาร
3. ให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งองค์กรอิสระ เช่น ก.ก.ต., ป.ป.ช., ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ฯลฯ

สภาผู้แทนราษฎร มีจำนวน 500 คน โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเบอร์เดียว จำนวน 400 คน
2. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากบัญชีรายชื่อพรรคการเมือง (Party List) จำนวน 100 คน

คุณสมบัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

1. สัญชาติไทยโดยกำเนิด
2. อายุไม่ต่ำกว่า 25 ปีบริบูรณ์
3. มีการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
4. ต้องสังกัดพรรคการเมือง
5. ไม่เป็นข้าราชการประจำ
6. ไม่เป็นผู้รับสัมปทานประเภทผูกขาดจากรัฐ
7. ถ้าได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีต้องลาออกจาก ส.ส.

อำนาจหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎร ได้แก่

1. แต่งตั้งและควบคุมฝ่ายบริหาร
2. ออกกฎหมาย

ฝ่ายบริหาร คือ คณะรัฐมนตรี

คณะรัฐมนตรี ประกอบด้วย

1. นายกรัฐมนตรี จำนวน 1 คน
2. รัฐมนตรี จำนวนไม่เกิน 35 คน

คุณสมบัติการเป็นนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี

1. สัญชาติไทยโดยกำเนิด
2. อายุไม่ต่ำกว่า 35 ปีบริบูรณ์
3. ไม่เป็นข้าราชการประจำ
4. ไม่เป็นผู้รับสัมปทานประเภทผูกขาดจากรัฐ
5. ถ้าเป็น ส.ส. ต้องลาออกจาก ส.ส. ก่อน

การพ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรี มีได้หลายกรณีดังนี้

1. ยุบสภา
2. นายกรัฐมนตรีลาออก
3. ถูกอภิปรายไม่ไว้วางใจ และได้รับคะแนนเสียงไม่ไว้วางใจเกินกว่าครึ่งหนึ่ง
4. ถูกศาลพิพากษาว่ามีความผิดทางอาญา

การบริหารงานตามกฎหมาย และตามนโยบายที่แถลงไว้ต่อรัฐสภา

1. จัดหารายได้และทำงบประมาณรายจ่ายในการบริหารประเทศ
2. การสร้างความมั่นคง ปลอดภัย และรักษาเอกราชของชาติ
3. การสร้างความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจให้กับประชาชนและประเทศชาติ
4. การสร้างความสงบเรียบร้อยในสังคม และรักษานขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม

ตลอดจนเอกลักษณ์ของชาติ

5. การดำเนินการสร้างสัมพันธไมตรีที่ดีกับนานาอารยประเทศ

การบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล แบ่งออกเป็น 3 ส่วน

1. ระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง ได้แก่ กระทรวง ทบวง กรม
2. ระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาค ได้แก่ จังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน
3. ระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น เป็นการกระจายอำนาจการปกครองไปสู่ท้องถิ่น

อันเป็นการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นการให้สิทธิในการปกครองตนเองของท้องถิ่น

การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นไทย ปัจจุบัน 4 แบบ คือ

1. เทศบาล
2. องค์การบริหารส่วนจังหวัด
3. องค์การบริหารส่วนตำบล
4. ลักษณะพิเศษ

1.1 กรุงเทพมหานคร

1.2 เมืองพัทยา

อำนาจตุลาการ คือ ศาล

ศาลรัฐธรรมนูญ มีอำนาจหน้าที่สำคัญ คือ

1. วินิจฉัยกฎหมายขัดแย้งรัฐธรรมนูญหรือไม่
2. วินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่างๆ ทางด้านกฎหมาย

องค์กรที่ทำหน้าที่ในศาลรัฐธรรมนูญเรียกว่า ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และได้รับการแต่งตั้งโดยความเห็นชอบของวุฒิสภา

ศาลปกครองมีหน้าที่รับพิจารณาคดีที่ประชาชนยื่นฟ้องหน่วยงานราชการ ข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ พนักงานรัฐวิสาหกิจที่ทำความเสียหายให้ โดยศาลปกครองมี 2 ระดับ คือ

1. ศาลปกครองชั้นต้น
2. ศาลปกครองสูงสุด

ตุลาการศาลปกครองได้รับการแต่งตั้งโดยความเห็นชอบของสมาชิกวุฒิสภา

ศาลยุติธรรม

มีหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีโดยทั่วไป โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่

1. ศาลชั้นต้น
2. ศาลอุทธรณ์
3. ศาลฎีกา

ศาลชั้นต้น หมายถึง ศาลที่รับพิจารณาคดีเป็นเบื้องต้นระหว่างคู่กรณีพิพาทกันปัจจุบัน ได้แก่

1. ศาลแพ่ง
2. ศาลอาญา
3. ศาลจังหวัด
4. ศาลแขวง
5. ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง
6. ศาลแรงงาน
7. ศาลภาษีอากร
8. ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ
9. ศาลล้มละลาย

ก.ต. ย่อมาจาก คณะกรรมการตุลาการ มีอำนาจหน้าที่ แต่งตั้งโยกย้ายถอดถอนผู้พิพากษา ศาลยุติธรรม ประธาน ก.ต. คือประธานศาลฎีกา

พรรคการเมือง หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีแนวนโยบายทางการเมืองเหมือนกันแล้วจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองขึ้นมา หน้าที่ คือ

1. ดำเนินกิจกรรมทางการเมือง เช่น ส่งคนสมัคร ส.ส.
2. เผยแพร่อุดมการณ์ประชาธิปไตย
3. ควบคุมการทำงานของรัฐบาล

คณะกรรมการการเลือกตั้ง ประกอบด้วย ประธานคณะกรรมการ 1 คน และกรรมการมีหน้าที่ จัดการเลือกตั้ง ควบคุมการเลือกตั้ง ส.ส. และ ส.ว. โดยมีสมาชิกวุฒิสภา เป็นผู้ให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้ง

ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันให้มีการเลือกตั้ง ส.ส. แบบ แบ่งเขตเบอร์เดียว

- ถ้าหากยุบสภาให้มีการเลือกตั้งภายใน 60 วัน

- ถ้าหากครบวาระให้มีการเลือกตั้งภายใน 45 วัน

บุคคลที่มีสิทธิเลือกตั้ง ต้องมีคุณสมบัติดังนี้

1. มีสัญชาติไทย ถ้าบุคคลมีสัญชาติไทย โดยการแปลงสัญชาติต้องได้สัญชาติไทยมาแล้ว ไม่น้อยกว่า 5 ปี

2. มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี บริบูรณ์ในวันที่ 1 มกราคม ของปีที่มีการเลือกตั้ง

3. มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้ง ไม่น้อยกว่า 90 วัน

บุคคลที่ไม่มีสิทธิเลือกตั้ง มีดังนี้

1. วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ

2. เป็นภิกษุสามเณร นักพรต หรือนักบวช

3. ต้องคุมขังหรือโดยหมายศาล หรือคำสั่งที่ชอบโดยกฎหมาย

4. อยู่ในระหว่างเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ไม่น้อยกว่า 50,000 คน มีสิทธิเข้าชื่อเพื่อดำเนินการในกรณีต่างๆ ดังนี้

1. เสนอร่างพระราชบัญญัติต่อรัฐสภาในหมวดสิทธิและเสรีภาพ

2. ถอดถอนข้าราชการระดับสูง หรือนักการเมืองที่ทุจริต และประพฤติมิชอบทางราชการ

ป.ป.ช. ย่อมาจากคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามทุจริตแห่งชาติ มีหน้าที่ตรวจสอบ นักการเมือง หรือข้าราชการระดับสูงที่ทุจริตหรือประพฤติมิชอบทางราชการ

ข้อทดสอบ

1. การปกครองสมัยสุโขทัยกับสมัยอยุธยา มีลักษณะเหมือนกันตามข้อใด
 1. สถานภาพของผู้ปกครอง
 2. กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม
 3. ศูนย์กลางการใช้อำนาจ
 4. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับประชาชน
2. ข้อใดกล่าวถูกต้องสำหรับการปกครองในสมัยอยุธยา
 1. เป็นระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่ได้รับอิทธิพลมาจากสมัยสุโขทัย
 2. เป็นระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่พระมหากษัตริย์มีอำนาจไม่จำกัด
 3. เป็นระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่พระมหากษัตริย์ทรงอยู่ในฐานะธรรมราชา
 4. เป็นระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่พระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้หลักทศพิธราชธรรม
3. “วัง”ในการปกครองแบบจตุสดมภ์ทำหน้าที่คล้ายกับกระทรวงใดในปัจจุบัน
 1. กระทรวงพาณิชย์
 2. กระทรวงมหาดไทย
 3. กระทรวงยุติธรรม
 4. กระทรวงกลาโหม
4. การปกครองของไทยสมัยอยุธยา พระมหากษัตริย์ “ผู้รั้ง” เป็นผู้ช่วยดูแลในการปกครอง ผู้รั้งอาจเปรียบเทียบกับตำแหน่งใดในปัจจุบัน
 1. ผู้ว่าราชการพาณิชย์
 2. ปลัดจังหวัด
 3. รัฐมนตรี
 4. อธิบดี
5. การปกครองสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นแตกต่างจากสมัยอยุธยาในเรื่องใด
 1. ฐานะของพระมหากษัตริย์
 2. ระบบศักดินา
 3. การจัดระเบียบการปกครองส่วนกลาง
 4. การจัดระเบียบการปกครองส่วนภูมิภาค
6. การจัดระเบียบการปกครองของไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นเป็นไปตามข้อใด
 1. เมืองจันทบุรีอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของกรมท่า
 2. เมืองนครศรีธรรมราชอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของสมุหนายก
 3. เมืองพิษณุโลกอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของสมุหกลาโหม
 4. เมืองโคราชอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของสมุหเทศาภิบาล

7. ข้อใดเป็นรูปแบบการปกครองส่วนภูมิภาค
 1. หัวเมืองชั้นนอกในสมัยกรุงสุโขทัย
 2. กรมเมืองในสมัยกรุงศรีอยุธยา
 3. เมืองคสิทธาณีในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์
 4. เมืองพัทยาในปัจจุบัน
8. ข้อใดเป็นปัจจัยสำคัญที่น้อยที่สุดที่ทำให้เกิดการปฏิรูปการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 5
 1. ความกระตือรือร้นของประชาชนที่ต้องการเปลี่ยนแปลงการปกครอง
 2. กลุ่มขุนนางไทยรุ่นใหม่ ต้องการการเปลี่ยนแปลงให้เป็นประชาธิปไตย
 3. การคุกคามของมหาอำนาจตะวันตก
 4. ความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ และวิทยาการ
9. หน้าที่สำคัญขององคมนตรีสภาในรัชกาลที่ 5 คือข้อใด
 1. เป็นที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน
 2. เป็นผู้พิจารณาร่างกฎหมาย
 3. เป็นที่ปรึกษาส่วนพระองค์
 4. เป็นผู้บริหารในกระทรวงต่างๆ
10. สมุหเทศาภิบาล เป็นตำแหน่งการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 5 เกี่ยวกับข้อใด
 1. การปกครองส่วนกลาง
 2. การปกครองส่วนภูมิภาค
 3. การปกครองส่วนท้องถิ่น
 4. การปกครองมหานคร
11. การปฏิรูปการปกครองในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก่อให้เกิดผลตามมาในข้อใด
 1. การกระจายอำนาจการปกครอง
 2. มีเอกภาพในการควบคุมบังคับบัญชา
 3. ความเสมอภาคในสังคมไทย
 4. ลดขั้นตอนการบริหารจัดการ
12. การปฏิรูปการปกครองส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคสมัยรัชกาลที่ 5 เกิดผลตาม
 1. มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น
 2. มีการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง
 3. มีความเสมอภาคในหมู่ประชาชน
 4. ขุนนาง – เจ้านายมีอำนาจในการปกครองมากขึ้น
13. พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงวางรากฐานการปกครองแบบประชาธิปไตยแบบเป็นขั้นตอน และค่อยเป็นค่อยไปโดยวิธีการใด
 1. ทรงจัดตั้งการปกครองท้องถิ่น
 2. ทรงจัดตั้งคณะที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน
 3. ทรงจัดตั้งคณะที่ปรึกษาส่วนพระองค์
 4. ทรงจัดตั้งองคมนตรีสภาและรัฐมนตรีสภา

14. ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการดำเนินการในข้อใดที่ถือว่าเป็นการปูพื้นฐานการปกครองแบบประชาธิปไตย
1. การจัดตั้งกระทรวง
 2. การจัดตั้งมณฑลเทศาภิบาล
 3. การจัดตั้งคุสิดธานี
 4. การจัดตั้งสุขาภิบาล
15. ข้อใดไม่ใช่สาเหตุสำคัญของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อ พ.ศ.2475
1. เศรษฐกิจตกต่ำประชาชนเดือดร้อน
 2. ประชาชนเรียกร้องความเป็นประชาธิปไตย
 3. การได้รับอิทธิพลแนวความคิดประชาธิปไตยมาจากชาติตะวันตก
 4. ความขัดแย้งระหว่างข้าราชการกับขุนนางระบบเก่า
16. รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับสมาชิกวุฒิสภาไว้อย่างไร
1. มาจากการเลือกตั้ง จำนวน 200 คน วาระการดำรงตำแหน่ง 6 ปี
 2. มาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ จำนวน 100 คน วาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี
 3. มาจากการเลือกตั้ง จำนวน 100 คน วาระการดำรงตำแหน่ง 6 ปี
 4. มาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ จำนวน 200 คน วาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี
17. ข้อใดไม่ถูกต้องเกี่ยวกับวุฒิสภาของไทย
1. สมาชิกวุฒิสภาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน
 2. โดยทั่วไปเขตเลือกตั้งของวุฒิสภาใหญ่กว่าเขตการเลือกตั้งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
 3. สมาชิกวุฒิสภามีอายุไม่ต่ำกว่า 40 ปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง
 4. ประชาชนมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งได้ตามจำนวนสมาชิกวุฒิสภาที่มีในแต่ละจังหวัด
18. วุฒิสภาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันคล้ายคลึงกับวุฒิสภาในอดีตในเรื่องใด
1. จำนวนสมาชิก
 2. ที่มาของสมาชิก
 3. อำนาจหน้าที่หลัก
 4. ความเป็นกลางทางการเมือง
19. การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อข้อใดไม่ถูกต้อง
1. เลือกจากบัญชีรายชื่อพรรคการเมืองได้เพียงพรรคการเมืองเดียว
 2. ลงคะแนนโดยไม่เลือกบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองใดเลย
 3. เลือกจากบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองต่างๆ รวมกันไม่เกิน 100 คน
 4. เลือกจากบัญชีรายชื่อพรรคการเมืองที่มีใช้พรรคเดียวกันกับการเลือกแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง

20. ข้อใดไม่ถูกต้องเกี่ยวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
1. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวน 500 คน
 2. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตมีจำนวน 400 คน
 3. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งมีวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี
 4. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ไปเป็นรัฐมนตรีไม่ต้องออกจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
21. สมาชิกวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรของไทยจะมีความเหมือนกันตามข้อใด
1. วาระการดำรงตำแหน่ง
 2. คุณสมบัติทางการศึกษา
 3. คุณสมบัติด้านอายุ
 4. การหาเสียงเวลาลงรับสมัคร
22. ส.ส. จากบัญชีรายชื่อพรรคการเมืองกับ ส.ส. จากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเบอร์เดียวมีข้อแตกต่างกันอย่างไร
1. อำนาจ – หน้าที่
 2. คุณสมบัติ
 3. ที่มา
 4. การเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรี
23. บุคคลหรือคณะบุคคลใดไม่มีสิทธิเสนอร่างพระราชบัญญัติให้รัฐสภาพิจารณา
1. คณะรัฐมนตรี
 2. สมาชิกวุฒิสภา
 3. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
 4. ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง
24. ข้อใดไม่ถูกต้องเกี่ยวกับการเลือกตั้ง
1. การเลือกตั้งเป็นสิทธิ ถ้าไม่ไปใช้สิทธิจะเสียสิทธิหลายประการ
 2. พระภิกษุ สามเณร แม้ไม่มีสิทธิเลือกตั้ง
 3. การเลือกตั้ง ส.ส. มีทั้งแบบแบ่งเขตเบอร์เดียว และเขตเดียวทั่วประเทศ
 4. การเลือกตั้งไม่จำกัดคุณสมบัติทางการศึกษาของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง
25. องค์การตามข้อใดมิได้เกิดขึ้นเนื่องมาจากรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน
1. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
 2. คณะกรรมการรัฐวิสาหกิจแห่งชาติ
 3. ศาลปกครอง
 4. ศาลรัฐธรรมนูญ
26. การปกครองแบบใดที่ประเทศไทยไม่เคยมีการใช้เลย
1. คณาธิปไตย
 2. อภิชนาธิปไตย
 3. ประชาธิปไตยทางตรง
 4. เผด็จการโดยรัฐสภา

27. การที่ พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีได้แก้ไขปรับปรุงระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน โดยเพิ่มกระทรวงจาก 14 กระทรวง เป็น 20 กระทรวง ก่อให้เกิดผลอย่างไร
1. เกิดการกระจายอำนาจการปกครอง
 2. เกิดการรวมอำนาจการปกครอง
 3. การมีเอกภาพในการบริหาร
 4. ความสะดวกรวดเร็วในการบริหาร
28. ข้อใดเป็นหลักการใช้อำนาจการปกครองที่ไม่ถูกต้อง
1. การแบ่งส่วนราชการออกเป็นกระทรวง ทบวง กรม เป็นไปตามหลักการรวมอำนาจ
 2. การแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ส่วนกลางไปเป็นผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ เป็นไปตามหลักการกระจายอำนาจ
 3. การให้ประชาชนในท้องถิ่นต่างๆ มีอำนาจปกครองตนเองเป็นไปตามหลักการกระจายอำนาจ
 4. การให้องค์การบริหารส่วนตำบล (อ.บ.ต.) มีอิสระในการบริหารงานเป็นไปตามหลักการกระจายอำนาจ
29. ข้อใดคือหน่วยการปกครองท้องถิ่นของไทยในปัจจุบัน
1. เทศบาล สุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล
 2. เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด เมืองพัทยา
 3. กรุงเทพมหานคร สุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนตำบล เมืองพัทยา
 4. เทศบาล เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารอำเภอ
30. การที่ประเทศไทยสมัยก่อนมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรบ่อยครั้ง เนื่องจากสาเหตุข้อใด
1. การขาดเสถียรภาพของรัฐสภา
 2. การขาดเสถียรภาพของรัฐบาล
 3. การขาดประสิทธิภาพของรัฐสภา
 4. การขาดประสิทธิภาพของรัฐบาล
31. ข้อใดถูกต้อง
1. เทศบาลนครเชียงใหม่จัดเป็นเมืองใหญ่อันดับที่ 2 ของประเทศรองจากกรุงเทพมหานคร
 2. กรุงเทพมหานครแบ่งการปกครองออกเป็น 50 เขต ซึ่งเป็นเขตเมืองทั้งหมด
 3. เมืองภูเก็ตมีสถานภาพเป็นเมืองรูปแบบพิเศษเช่นเดียวกับกรุงเทพมหานคร
 4. ทั้งกรุงเทพมหานคร เมืองภูเก็ต และเมืองพัทยาจัดเป็นเมืองรูปแบบพิเศษทั้งสิ้น